

Міністерство культури України
Черкаське музичне училище ім. С.С.Гулака-Артемовського
Циклова комісія «Теорія музики»

Лекція з Гармонії за темою:
АЛЬТЕРАЦІЯ В АКОРДАХ ПОДВІЙНОЇ ДОМІНАНТИ

Укладач: Доценко С.Т.

1. Загальні відомості

Альтерація представляє півтонове загострення існуючих в ладі мелодичних цілотнових тяжінь.

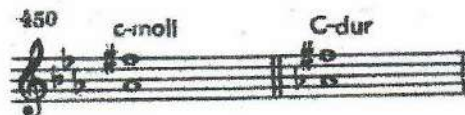
Відмінною рисою альтерації є те, що вона не міняє функцію акорду (як при хроматизмі), тобто не створює виходу за межі даної тональності.

Альтерація позначається знаком бемоля або дієза перед цифрою, вказуючою, який саме звук акорду (квінта, терція, основний звук) в ньому альтерується. Позначення це поміщається зліва, перед цифруванням і позначенням виду акорду. Наприклад: #5D7 - домінантсептатскард з підвищеною квінтою; $b_3DVII^4_3$ - ввідний терцквартакорд із зниженою терцією і т.д.

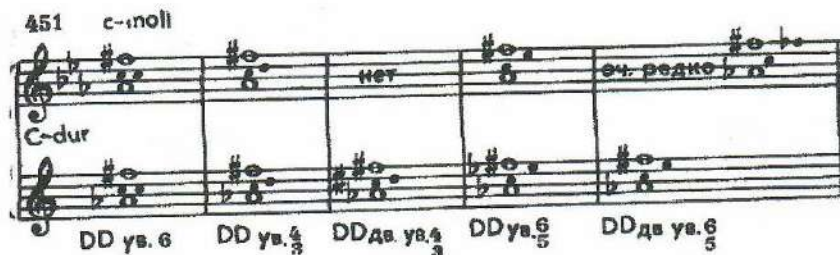
2. Група акордів альтерованої DD

До групи співзвучь альтерованої подвійної домінанти входить декілька різних акордів, в інтервальному складі яких обов'язково знаходиться збільшена секста. У зв'язку з цим всі альтеровані акорди DD прийнято об'єднувати під загальною назвою - група акордів збільшеної сексти подвійної домінанти.

Інтервал збільшеної сексти утворюється між VI ступенем мінору або гармонічного мажору і IV підвищеним ступенем (ввідний звук DD):

Надбавка до збільшеної сексти одного або двох звуків утворює самі споживані акорди DD, найменування яких походять від інтервальної будови кожного з них:

В композиторську практику ці акорди були введені переважно у вигляді вказаного обернення, тобто з нижнім звуком збільшеної сексти в басу.

3. Приготування альтерованих акордів DD

Акорди альтеровані подвійної домінанти готуються тонічним тризвуком, його оберненням або ж акордами групи S.

Як правило, акорди групи субдомінанти розташовуються так, щоб VI або VI знижена знаходилася в басу, оскільки в цьому випадку акорди DD із збільшеною секстою виходять в їх типовому, попередньому вигляді:

452

C-dur C-dur (moll)

$S(s)_6$ TS_{VI} $S(s)_6$ $S(s)_{II \frac{3}{4}}$

453 Л. Бетховен. Ф-п. соната оп. 13, фінал

Es-dur

S_6 $b_5 DD_{\frac{2}{3}}$ D

Рідше діатонічна субдомінанта висловлює IV ступенем в басу; тоді акорд альтерованої DD утворюється (щоб уникнути заперечень) хроматичним підвищенням IV ступеня і опиняється в менш звичному виді і звучанні (замість збільшеної сексти - зменшена терція):

454

c-moll

S_{II}_6 DD_{VII}_7 s $DD_{\frac{6}{5}}$

Іноді перед акордами DD або після них береться домінантів тризвук, і DD отримує значення допоміжної гармонії.

Цілком логічні акорди DD в звичайному їх вигляді (тобто без альтерації), як передує альтерованій DD при хроматичному ході баса:

455 Л. Бетховен. Ф-п. соната оп. 7

DD VII^b₆ b^7 DD^b₃ $K^6_{4/4}$ D₇ T

4. Розв'язання DD із збільшеною секстою в K^6_4 і прохідний T^6_4

Основа розв'язання акордів даної групи - розв'язання інтервалу збільшеної сексти в октаву, а її обернення - зменшеної терції - в октаву або унісон, дивлячись по розташуванню акорду.

Решта голосів ведеться плавно, загальні звуки обов'язково залишаються на місці:

456

C-dur DT III_a

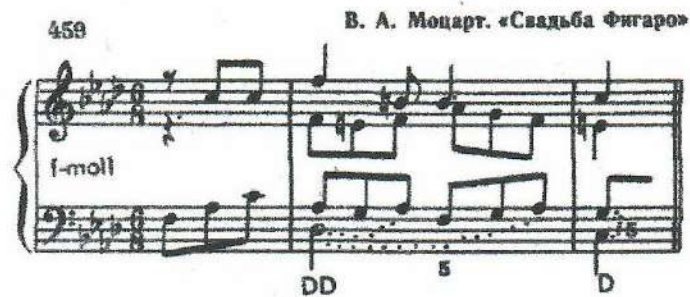
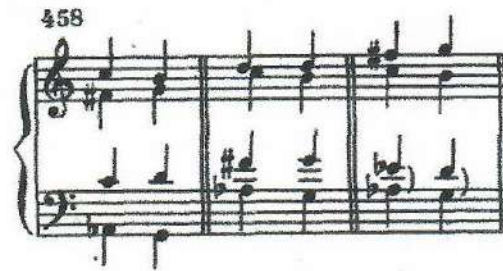
Л. Бетховен. 5-я симфонія

457 8

b^3 DD VII^b₅ $K^6_{4/4}$

Самий споживаний для всіх цих акордів DD розв'язання в K^6_4 . Двічі збільшені терцквартакорди і квинтсектакорди мають тільки таке розв'язання. K^6_4 може бути замінений домінантою з секстою (див. кінець прикладу 456).

Збільшені секстакорд, терцквартакорд і квінтсекстакорд розв'язуються також і в домінантовий тризвук:

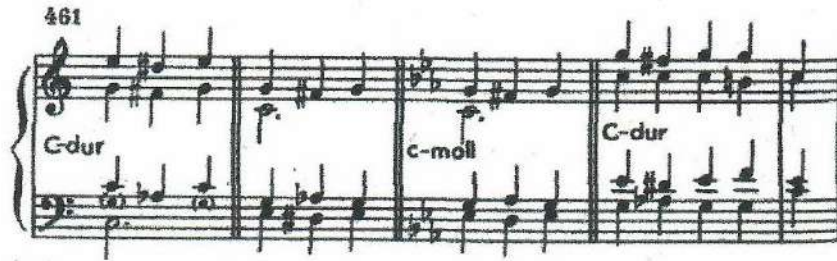

Як видно з прикладів, при розв'язанні збільшеного квінтсекстакорду DD в D утворюються паралельні чисті квінти (введені Моцартом і тому називається «моцартовськими»), що допускаються між басом і одним з середніх голосів. Ці квінти можуть бути уникнути за допомогою попереднього перекладу збільшеного квінтсекстакорду в збільшений терцквартакорд DD або розв'язанням акорду альтерованої DD в домінанту з секстою (рідше в альтеровану D):

Доповнення

Акорди DD із збільшеною секстою застосовуються іноді в оточенні основного тонічного тризвуки або його секстакорду, а іноді - кадансового квартсекстакорду. Голосоведення плавне, типове для допоміжних акордів:

Подібні обороти мають деяку схожість з плагальними, і вони можуть в такому значенні застосовуватися як усередині побудови, так і як додаткові каденції:

Приклад гармонізації:

Доповнення

В окремих випадках акорди альтерованої подвійної домінанти переходять в хроматичний, звичайний вигляд DD і потім знову повертаються до альтерованого вигляду (оточення альтерованими акордами тієї ж функції). В інших випадках альтерована DD переходить в звичайну, хроматичну DD, за якою слідує D (частіше альтерировану):

466

C-dur